

Stálý výbor Evropské dohody o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely (T-AP)

Doporučení týkající se kožešinových zvířat

přijaté Stálým výborem 22. června 1999

(V souladu s článkem 9 odst. 3 této Dohody, toto Doporučení vstoupí v platnost 22. prosince 1999)

Toto Doporučení nahrazuje doporučení týkající se kožešinových zvířat přijaté 19. října 1990

PREAMBULE

Stálý výbor Evropské dohody o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely;

S ohledem na odpovědnost podle článku 9 této Dohody za vypracování a přijetí doporučení smluvními stranám obsahující podrobná ustanovení pro provádění zásad stanovených hlavou I této Dohody na základě vědeckých poznatků týkajících se různých druhů zvířat;

Vědom si toho, že na rozdíl od zvířat chovaných pro hospodářské účely po tisíce generací, patří kožešinová zvířata k druhům, které člověk chová teprve od nedávné doby a které tedy měly méně možností adaptovat se na podmínky chovu;

Maje obavy o použití zásad pohody zvířat stanovených články 3-7 této Dohody;

Vyslovuje obavy o to, aby výsledky vývoje v oblasti chovu a biotechnologie nepříznivě neovlivnily zdraví a pohodu kožešinových zvířat;

Vědom si toho, že ve světle získaných zkušeností a vědeckých poznatků o biologických potřebách všech rozmanitých druhů kožešinových zvířat, včetně těch, které jsou uspokojovány projevem určitého chování, systémy chovu v současné době komerčně používané často nesplňují všechny potřeby zásadní pro pohodu zvířat;

Maje na paměti, že prostředí a řízení chovu musí splňovat biologické potřeby zvířat, spíše než se snažit „adaptovat“ zvířata na prostředí;

Bera tudíž na zřetel, že je třeba vyvíjet značné a neustálé úsilí směřující ke změně stávajících systémů a vyvinutí vyhovujících nových systémů tak, aby mohly být splněny potřeby všech druhů chovaných pro hospodářské účely;

Vědom si toho, že základní požadavky na zdraví a pohodu farmových kožešinových zvířat spočívají

- a) v dobrém systému chovu a ošetřování;
- b) ve vhodně stimulujícím prostředí odpovídajícím druhově specifickým potřebám tak, jak byly odvozeny ze studií zvířat žijících v přírodě a zvířat chovaných na farmách, včetně dostatečné volnosti pohybu, fyzického pohodlí a dostatku příležitostí k péči o povrch těla,

přijímání potravy, pití, značkování teritoria, sociálního kontaktu nebo samoty, šplhání a plavání;

c) ochraně před nepříznivými klimatickými podmínkami, poraněním, napadení škůdci a chorobami nebo poruchami chování;

a dalšími požadavky, které mohou být následně identifikovány na základě zkušeností nebo vědeckých poznatků.

Vědom si však současně toho, že dostupné vědecké poznatky o požadavcích na pohodu kožešinových zvířat nejsou dostatečné k tomu, aby mohla být vypracována podrobná ustanovení pro provádění všech zásad stanovených v kapitole I této Dohody;

Proto rozhodl

- a) podporovat další výzkum pohody kožešinových zvířat a
- b) přezkoumávat příslušná ustanovení tohoto Doporučení ve světle nových vědeckých poznatků;

Přijal následující doporučení týkající se kožešinových zvířat:

OBECNÁ USTANOVENÍ

Článek 1

1. Toto Doporučení se vztahuje na všechna zvířata chovaná především pro produkci kožešiny, a to jak v intenzivních, tak v extenzivních chovech.
2. Žádné ustanovení tohoto Doporučení nesmí mít negativní dopad na uplatňování ostatních nástrojů ochrany zvířat nebo ochranu ohrožených druhů volně žijících živočichů.
3. Zvířata narozená ve volné přírodě nesmějí být chována na farmách kožešinových zvířat.
4. Žádné zvíře nesmí být chováno pro získání kožešiny, pokud:
  - a) nemohou být splněny podmínky tohoto Doporučení, nebo pokud
  - b) toto zvíře patří k druhu, který se i při dodržení těchto podmínek, není schopen adaptovat na zajetí, aniž by nebyla narušena jeho pohoda.
5. Zvláštní ustanovení obsažená v přílohách tohoto Doporučení jsou jeho nedílnou součástí.

BIOLOGICKÉ CHARAKTERISTIKY KOŽEŠINOVÝCH ZVÍŘAT

Článek 2

Při posuzování postupů chovu by se mělo pamatovat na následující biologické charakteristiky druhů, jelikož kožešinová zvířata chovaná na farmách si uchovávají charakteristiky volně žijících zvířat.

1. Norek americký – mink (*Mustela vison*)

a) Norek, který je chován pro získávání kožešiny, je severoamerický druh, který není blízce příbuzný evropskému norkovi. V mnoha evropských zemích však existuje volně žijící populace norků amerických, která je tvořena jedinci, kteří unikli z farmových chovů kožešinových zvířat nebo jsou jejich potomky. Norek byl poprvé chován ve farmových chovech kožešinových zvířat v Evropě přibližně před 70 lety, avšak první farmové chovy kožešinových zvířat v Severní Americe existovaly již přibližně o 30 let dříve.

b) V přirozených podmínkách norek žije v okolí potoků a řek, či někdy u jezer nebo pobřeží, avšak jinak se z hlediska biotopu jedná o všestranná zvířata. V typickém říčním prostředí norek žije na teritoriu v délce přibližně 2 km podél řeky a několika set metrů do šířky od obou jejích břehů. Pokud je voda zamrzlá a je nedostatek potravy, jeho teritorium může sahát do větších vzdáleností. Většina aktivity se odehrává v noci, ráno a večer. Pokud má norek k dispozici dost potravy, až 85 % času tráví ve vhodném přírodním úkrytu.

c) Norek přežívá dobře i v chladných podmínkách. Zčásti žije ve vodě, kde loví, a zčásti na souši, kde chodí, poskakuje, staví se na pánevní končetiny a šplhá po skalách a stromech. Anatomicky je přizpůsoben tomuto životnímu stylu. Hustá srst mu poskytuje velice dobrou izolaci na souši i ve vodě. Končetiny má částečně opatřené plovací blánou a používá je při plavání a potápění.

d) Norek je masožravý a vyžaduje potravu bohatou na proteiny. Volí různé druhy potravy. Živí se vodními nebo suchozemskými tvory podle toho, která potrava je právě dosažitelná. Potravu norka v Evropě tvoří z 50-80% vodní živočichové, z nichž největší procento představují ryby a zbytek pak bezobratlí a obojživelníci. K běžným suchozemským druhům, kteří se stávají jeho kořistí, patří králíci, potkani, myši a hraboši. Při teplotách pod nulou je vodní potrava nepřístupná a v Severní Americe je základní složkou potravy mnoha norků ondatra pižmová.

e) Dospělí norci jsou samotářská zvířata, společnost vyhledávají pouze během páření. Jsou značně teritoriální: domácí teritoria si pravidelně kontrolují a udržují pomocí značkování pachovými značkami a agrese. Pokud se teritoria překrývají, nikdy to není u zvířat stejného pohlaví. Dospělí samci opouštějí svá teritoria na jaře a urazí velké vzdálenosti při hledání samice. Na podzim se mladí norci vydávají hledat volná teritoria.

2. Tchoř, fretka (*Mustela putorius*)

a) Tchoř je široce rozšířený euroasijský druh, který žije v otevřených lesnatých a kopcovitých oblastech. Teritorium tchoře se může pohybovat mezi 100 až 2500 ha, v případě nedostatku potravy. Je to noční živočich a přes den se zdržuje v noře. V létě může celý den trávit pod širým nebem, avšak přesto zůstává po dlouhá časová období neaktivní. Jeho domestikovanou podobou je fretka, která je již stovky let používána k odchytu nebo nahánění např. králíků. Anatomicky se mírně liší od volně žijícího tchoře v tom, že její hlava je poněkud menší. Fretky jsou často albinotické.

b) Tchoř je terestriální zvíře, které chodí, poskakuje, staví se na pánevní končetiny a šplhá po skalách a stromech. Jeho anální žláza produkuje zapáchající sekret, který používá při značkování teritoria a kvůli kterému člověku silně páchne. Fretky produkují méně pachů.

c) Tchoř je masožravý a vyžaduje potravu bohatou na proteiny. Potravou mu jsou ptáci, savci a hmyz, takže při opatrování potravy zkoumá, sleduje objekty v prostředí a manipuluje s nimi a přitom do značné míry využívá čich, zrak a sluch.

d) Tchoř je samotářský druh, své teritorium energicky hájí před vetřelci.

e) Kříženec mezi volně žijícím tchořem a fretkou se v anglickém jazyce někdy nazývá „fitch“ nebo „fitchet“.

3. Liška obecná (*Vulpes vulpes*)

Liška obecná může mít nejrůznější zbarvení od červené po stříbrnou. Stříbrná varianta je však ve volné přírodě vzácná.

a) Liška obecná se vyskytuje na většině území Euroásie, Severní Ameriky a Severní Afriky a v Austrálii v biotopech tak rozmanitých jako jsou boreální lesy, nezalesněná zemědělská půda, smíšené lesy a městské oblasti. S výjimkou určitých ostrovů se tento druh nevyskytuje pouze ve velice suchých oblastech, některých velice chladných oblastech a tropických regionech.

Ve velkém se lišky chovají více než padesát let.

b) V přirozených podmínkách jsou lišky obecné aktivní po dlouhé časové úseky během noci, rána a večera, avšak přes den se ukrývají v houštích nebo v noře v zemi. Mohou se pohybovat do velkých vzdáleností. Denní průměr činí 6 km. Lišky si vyhrabávají své vlastní nory nebo přebírají doupata vyhrabaná jiným zvířetem. Dokáží rychle běhat, dobře skákat a jsou vytrvalými plavci. Mají dobře vyvinutý čich, zrak a sluch.

c) Potravou lišky obecné jsou především hlodavci a zajícovci. V některých oblastech hlavní složku její potravy tvoří žížaly a živí se také zdechlinami, hmyzem a ptáky. Součástí potravy lišek může být také ovoce, bobule a některé rostliny, avšak převážná většina potravy je živočišného původu.

d) Liška obecná má rozmanitou sociální organizaci, jelikož může žít osamoceně nebo ve skupině. Jednotlivci nebo skupiny hájí své území nebo jejich individuální revír může mírně přesahovat do jiného revíru. Teritoria jsou označena individuálně rozpoznatelným pachem za pomoci jednoho nebo více produktů žláz nebo vyměšování.

e) Ve volné přírodě samice lišky někdy rodí a vychovávají svá mláďata nedaleko od sebe, častěji avšak rodí odděleně od ostatních zvířat a ostatní lišky od svých mláďat odhánějí. Může se stát, že podřízené lišky se v blízkosti jiných samic nerozmnožují. Pohlavně dospělé samice lišky bez liščat mohou pomáhat v péči o liščata dominantních samic.

4. Polární liška (*Alopex lagopus*)

Pro farmově chovanou lišku polární se obvykle používá název liška modrá.

a) Polární liška je rozšířena v severních polárních oblastech a přizpůsobena životu v chladném podnebí. Typickým biotopem je tundra a litorální zóna mořského pobřeží.

Ve velkém se chová již více než padesát let.

b) V přírodních podmínkách jsou polární lišky aktivní především v noci. Mohou používat noru, kterou si samy vyhloubily, avšak někdy nemají trvalé stanoviště, dokonce ani když vychovávají mláďata. Polární lišky se mohou pohybovat do značných vzdáleností, často urazí 10-20 km denně. Rychle běhají a jsou vytrvalými plavci. Mají dobrý čich, zrak a sluch a velice dobře snášejí nízké teploty.

c) Potrava polárních lišek je v zásadě živočišného původu, ačkoli jejich potravou může být i ovoce. Loví samostatně hlodavce, ptáky, bezobratlí, mláďata ploutvonožců, ryby a zdechlíny. Často sledují polární medvědy, vlky a lidi, aby se nasýtily zbytky jejich potravy.

d) Polární lišky mohou být monogamní, někdy si nacházejí partnera na celý život. Polární lišky ovšem mají pružný sociální systém. Někteří samci se páří s více než jednou samicí a rodinné skupiny často zahrnují mláďata narozená v předešlém roce. O mláďata se starají oba dva rodiče. V biotopu tundry jsou rodinné skupiny častější než v pobřežních oblastech. Teritoria si označují pachovou značkou.

e) K rozmnožování dochází jednou ročně a je-li dostatek potravy, vrhy jsou vícečetné. Samice lišky obvykle rodí v noře, ale brzy poté může noru opustit. Místa pro porod jsou od sebe obvykle dobře oddělena. Mladé lišky opouštějí teritorium svých rodičů na podzim a v případě nedostatku potravy mohou odejít do velké vzdálenosti.

5. Nutrie (*Myocastor coypus*)

a) Jedná se o jihoamerického hlodavce, jehož populace pocházející ze zvířat uniklých z farmových chovů kožešinových zvířat zdomácněly v mnoha zemích. Žijí v močálech a na krajích jezer a v mírně plynoucích vodách. Obecně mají raději sladkou vodu, pár jich však najdeme i v brakických vodách. Všechny nutrie jsou převážně vodní živočichové, většinu doby bdělosti tráví ve vodě. Obvykle si vytvářejí plošiny z vegetace, na nichž sedí a pečují o povrch svého těla nebo přijímají potravu tehdy, když neplavou. Rovněž si budují systém nor nedaleko vody, který může dosahovat délky až 15 m s chodbami, v nichž vytvářejí hnízda z vegetace. Na souši si budují stezky a využívají oblast sahající přibližně do 180 m od nory. Hustota populace dosahuje 2,7 až 16, 0 na hektar. Na konci zimy obvykle mladé nutrie nejsou v populaci přítomny. Synchronizace vrhů na jaře vede k tomu, že nejvyšší počet mladých nutrií je v populaci na počátku léta. Populační hustota vrcholí v listopadu s výraznou převahou samic (1 samec : 1,6 samice). Samice se v doupěti zdržují déle než samci. Nutrie lze často zahlédnout přes den, nejaktivnější jsou však v noci.

b) Nutrie jsou dobře adaptovány na vodní život tím, že mají končetiny opatřené plovací blánou, nozdry jsou umístěny vysoko na hlavě, což jim umožňuje dýchat při tom, kdy odpočívají ve vodě, vousy kolem nosu umožňují vyhledávat potravu a jiné předměty ve vodě. Na bříše mají nutrie hustou srst a struky jsou umístěny vysoko na bocích. Na souši se pohybuje neohrabaně.

c) Nutrie se živí převážně materiálem rostlinného původu, z čehož hlavní část představují kořeny. Pomocí hrabání hledají potravu a rovněž si budují nory, v nichž se ukrývají. Dále se podél břehu pasou.

d) Nutrie mohou pohlavně dospět ve věku čtyř měsíců, dosažení dospělosti ovšem závisí na velikosti spíše než na věku. Kvůli nižšímu příjmu potravy nutriím narozeným v zimě trvá déle, než vyrostou a dosáhnou pohlavní dospělosti. Nutrie mají polygamní systém páření.

Samice je obvykle v říji každých 24 až 26 dnů a její říje trvá 1 až 4 dny; sociálním skupinám dominuje alfa samec a alfa samice, přičemž samec je podřízen samici s výjimkou doby páření. Mláďata samičího pohlaví obsazují teritorium, které částečně přesahuje do mateřského teritoria, a vylučují postpubertální samce z vrhu. Samice se rozmnožují v průběhu celého roku a k oplození někdy dochází v poporodní říji. Březost trvá přibližně 130 dní, průměrná velikost vrhu při narození je 5-6 mlád'at. Předčasně narozená mláďata jsou schopna přežít po pouhých 5 dnech kojení, třebaže průměrná laktace trvá kolem 6 týdnů. V průměru přežije až do porodu pouze 60% embryí. Mladé samice mohou zmetat malé vrhy převážně samičích embryí, pokud je vysoká pravděpodobnost vícečetných vrhů.

6. Činčila (*Chinchilla chinchilla*, *Chinchilla brevicaudata* a *Chinchilla lanigera*)

a) Činčila patří k řádu hlodavců (*Rodentiae*) a k podřádu, který zahrnuje dikobrazy (*Hystricomorphae*). Čeleď činčil (*Chincillidae*) sestává ze dvou druhů: krátkoocasá činčila (*Chinchilla chinchilla*) a dlouhoocasá činčila (*Chinchilla lanigera*). Menší, krátkoocasá činčila (*C. chinchilla brevicaudata*) a větší krátkoocasá činčila nebo královská činčila (*C. chinchilla chinchilla*) se považují za poddruhy.

Tyto dva druhy se liší velikostí, hmotností, délkou a délkou těhotenství. Oba dva druhy jsou chovány komerčně na severní polokouli, většinou se však jedná o *C. lanigera*.

Činčila žije v jihoamerických Andách, v podnebí, pro něž jsou typické velké rozdíly teplot mezi dnem a nocí a nízkou vlhkostí. Přirozeným biotopem jsou suché oblasti se skalnatými svahy a řídkým porostem.

b) Činčily jsou aktivní za soumraku a v noci. Během dne se zvířata uchylují do trhlin a štěrbin skal a dutin. Ačkoli činčily jsou obecně považovány za býložravce, je známo, že příležitostně se živí hmyzími larvami. Jako všichni hlodavci i činčily požírají svůj vlastní trus.

Tato koprofagie pomáhá uspokojovat jejich potřebu vitamínu B a D. Činčily mají schopnost extrahovat vlhkost z krupějí rosy a šťáv rostlin, např. kaktusů. Zvířata si čistí svou srst koupelemi v suchém písku na horských úbočích a pláních.

c) Činčily mají velké oči dobře adaptované na noční život. Mají dobře vyvinutý sluch. Jejich velké, pohyblivé ušní boltce rovněž slouží jako regulátor teploty. Vysoká vlhkost jim škodí. Velice důležitý je pro tato zvířata čich a hmat.

Činčily mají dobře vyvinuté pánevní končetiny, které jim umožňují velice rychle se pohybovat a provádět skoky z místa do více než metrové výšky a do vzdálenosti více než dvou metrů. Hrudní končetiny jsou kratší a slabší a slouží především k podpoře a k uchopování.

Dlouhé řezáky průběžně dorůstají. Proto musí hodně hlodat, aby si je udržovaly krátké.

Kůže se srstí roste v chomáčcích z jednoho kořínku a na jeden kořínek připadá až 60 chlupů. Pokud je činčila nečekaně uchopena do ruky, o část srsti může přijít. Tento pozoruhodný fenomén umožňuje těmto zvířatům uniknout před přirozenými predátory jako jsou draví ptáci. Trvá několik měsíců, než jim kožešina znovu naroste. Činčily nemají potní žlázy.

d) Činčily kdysi žily v koloniích sestávajících ze 100 či více jedinců, ale tento druh je nyní tak vzácný, že tak velké kolonie již není možné spatřit. Jen málo je známo o sociální struktuře těchto kolonií. Ve zbývajících skupinách žijí zvířata převážně v rodinných jednotkách tvořených páry s jejich dospělým potomstvem. Je pravděpodobné, že po dosažení pohlavní dospělosti mladá samice zůstává v kolonii, zatímco mladý samec je vyštván.

e) Pohlavní cyklus samice trvá 22 – 90 dní v závislosti na ročním období, přítomnosti samce nebo dalších samic v říji. Říje trvá 3-5 dní, během nichž je samice přístupná po dobu 10-15 hodin. Samice produkuje 1 – 3 mláďata na vrh. Jeden až tři dny po porodu je samice znovu v říji a může být úspěšně oplodněna. Mláďata jsou vyspělá, tj. rodí se se srstí a s otevřenými očima a během několika hodin jsou schopna opustit místo narození.

Třebaže matka má tři páry struků, pouze dva páry jsou funkční. Po uplynutí přibližně sedmi týdnů jsou mláďata odstavena. Pohlavní dospělosti dosahují ve věku 4-6 měsíců. Ve věku 12-18 měsíců jsou tělesně plně vyvinuta. V zajetí se mohou dožít věku 18-22 let.

f) Svým nepřátelům hrozí stavěním se na pánevní končetiny a vrčením často doprovázeným potřásáním hlavy. Varovným znamením je „štěkání“. Jejich první reakcí na takový signál je znehybnění. Pokud hrozící nebezpečí pokračuje, dají se na útěk. Varování, „štěkání“ a útěk jsou doprovázeny uvolněním silného zápachu z análních žláz. Projevem agresivního chování je skákání a vystřikování moči, což je obvykle reakce samic, kopání zadními nohama a kousání.

7. Psík mývalovitý (*Nyctereutes procyonoides*)

a) Psík mývalovitý, původem z východní Asie, byl přivezen do severozápadního Ruska v letech 1927 až 1953: z těchto původních 9100 jedinců se rozšířil po celé východní a severní Evropě. Populace ve Finsku je poměrně stálá. Mortalita je nejvyšší mezi mladými zvířaty a maximální délka života zřejmě dosahuje 8 let. Farmový chov tohoto druhu byl zahájen v roce 1972 u zvířat odchycených z volné přírody.

b) Psík mývalovitý má velikost a celkový tvar těla lišky, má menší uši a kratší ocas a nohy. Hlava a tělo dosahují délky 55 až 65 cm a ocas je dlouhý 15 až 17,5 cm. Hmotnost těla kolísá v závislosti na ročním období od nejnižší hmotnosti 3 až 5 kg v červnu do nejvyšší hmotnosti 8-12 kg v listopadu v přírodě i na farmách, dokonce i při krmení ad libitum. Ve velikosti těla neexistuje pohlavní dimorfismus. Psík mývalovitý má dlouhou a hustou srst na zádech, avšak povrch břicha není tak dobře izolován. Hrud' a krk má černé, což mu umožňuje získávat teplo ze slunečního záření, dokonce i při teplotách pod nulou.

c) Psík mývalovitý je všežravec. Jeho potravou je ve všech ročních obdobích rostlinný materiál, včetně zrní, bobulí a ovoce, stejně tak jako drobní savci, zejména hraboši a rejsci, ptáci, zdechliny a další odpad. K další potravě patří hmyz, především brouci, plazi, obojživelníci a ryby. Tyto všežravé návyky znamenají, že na populační hustotu nemá negativní dopad kolísání v cyklu hrabošů.

d) Psík mývalovitý vyvíjí aktivitu především v noci nebo za soumraku. Během dne může ležet v noře nebo v nějakém jiném úkrytu, jako např. v rákosí, pod vykotlanými stromy nebo křovinami. Pokud používá nory, buď během období rozmnožování nebo zimní nečinnosti, může využívat opuštěné liščí nory nebo jezevčí doupata nebo si vyhrabat své vlastní nory. Při vyhledávání potravy a průzkumném chování manipuluje s předměty a vstupuje do chodeb.

e) Psík mývalovitý nespí skutečným zimním spánkem, avšak za kruté zimy nevyvíjí žádnou činnost a hodně času tráví v noře. Během mírné zimy může noru opouštět. Jeho všežravost, schopnost ukládat si velké rezervy tuku a nečinnost během zimy napomáhají samicím udržet si dobrou kondici na období rozmnožování. Studie v jižním Finsku a Rusku ukázaly, že mývalové produkovali o přibližně 50 % mláďat víc než liška obecná. Většina samic má mladé, ale pohlavní dospělost, růst mláďat, podíl reprodukce samic a mortalita mláďat jsou silně negativně ovlivněny množstvím dostupné potravy v poměru k populační hustotě a klimatickým podmínkám. Samec se podílí na rodičovské péči, stará se o mláďata, zatímco matka vyhledává potravu, rodina může spát pohromadě v noře. Mláďata jsou odstavena ve věku 45 až 60 dnů, ačkoli nemusí nutně opustit své rodné teritorium a mohou zimu strávit se svou matkou.

f) Domácí teritorium podle radiového sledování prováděného ve Finsku bylo 9,5 km², přičemž jádro (85 % využití) tvořilo 3,4 km². To se nemění v závislosti na ročním období nebo roce. Během odchovu mláďat se jádro oblastí sousedních párů obvykle nepřekrývá, avšak na podzim k překrývání dochází. Uvádí se, že psík mývalovitý je monogamní, základní sociální jednotkou jsou vazby v rámci dlouhodobých párů nebo rodiny, ale je to sociální druh se slabou dominancí mezi členy rodiny. Všichni členové rodiny se zpravidla pohybují po určitých stezkách, společně přijímají potravu, společně odpočívají v blízkém tělesném kontaktu a mají společná místa kálení. Polygamní páření se úspěšně provádí v podmínkách zajetí.

OŠETŘOVÁNÍ A KONTROLA KOŽEŠINOVÝCH ZVÍŘAT

Článek 3

1. Každý, kdo vlastní kožešinová zvířata, nebo má v dané době kožešinová zvířata na starosti, a každá osoba podílející se na držení, chovu nebo usmrcování kožešinových zvířat musí, v souladu se svými povinnostmi, zajistit, aby byly podniknuty veškeré rozumné kroky k zajištění zdraví a pohody příslušných druhů kožešinových zvířat.

2. O kožešinová zvířata musí pečovat dostatečně početný personál s odpovídajícími znalostmi o příslušných druzích kožešinových zvířat, používaném systému chovu a vybavení na usmrcování. Chovatel musí být zejména schopen:

- (a) rozpoznat, zda zdravotní stav zvířat je dobrý či nikoli;
- (b) rozpoznat normální chování a důležitost změn v chování;
- (c) zhodnotit vhodnost celkového prostředí pro zdraví a pohodu kožešinových zvířat.

Chovatel si musí uvědomovat úlohu pohody zvířat pro každodenní práci s příslušnými druhy kožešinových zvířat a musí být schopen rozpoznat, zda celkové prostředí je vhodné k tomu, aby zvířata byla zdravá a byly splněny jejich biologické potřeby, včetně potřeb na projevení určitého chování. Je třeba uvažovat o systému, na jehož základě by mohlo být vydáno, přinejmenším chovateli, osvědčení o způsobilosti schválené příslušnými orgány.

3. Aby se vytvořil pozitivní vztah mezi člověkem a zvířetem, musí s ním chovatel opatrně manipulovat již od raného věku a být s ním i v jiném kontaktu.

Článek 4

1. Všechna zvířata musí být důkladně prohlédnuta nejméně jedenkrát denně co nejméně rušivým způsobem pro daný druh, a tak, aby to zbytečně nenarušilo hnízda. Pokud je to třeba, musí být k tomuto účelu k dispozici zdroj světla. Takovéto prohlídky se provádí nezávisle na jakýchkoli kontrolách zařízení automatického dozoru.

2. Při důkladné celkové prohlídce zvířat se zvláštní pozornost věnuje tělesné kondici, stavu srsti, kůže, očí, uší, ocasu, končetin a prstních polštářků. Vydávané zvuky, aktivita, pohyby a postoje u zdravých jedinců odpovídají druhu, věku, pohlaví, plemeni nebo fyziologickému stavu. Známkami dobrého zdraví jsou: jasné lesklé oko, dobrý postoj, čistá, a v závislosti na druhu a ročním období lesklá srst, zdravé končetiny včetně prstních polštářků, normální příjem krmiva, vody, případně normální chování při sání a kojení, normální chování při vstávání, ulehání a odpočinku a jinak normální pohyby, postoje a chování.

3. Důkladná prohlídka neznamena, že každé zvíře musí být vyšetřeno individuálně. Individuálně se vyšetřují pouze ta zvířata, u nichž se to na základě celkové prohlídky ukazuje jako nezbytné.

Článek 5

1. Při prohlídce je třeba mít na paměti, že k příznakům špatného zdravotního stavu patří apatie, ztráta chuti k jídlu, výtok z nosu nebo očí, nadměrné slinění, úporný kašel, nateklé klouby, poruchy pohybu, průjem a nepříznivé změny chování. Pozornost se také věnuje přítomnosti vnějších parazitů, stavu výkalů a spotřebě potravy a vody.

2. Pokud zvířata zjevně nejsou v dobrém zdravotním stavu, vykazují zřetelné příznaky nepříznivých změn chování, osoba za ně odpovědná musí neprodleně podniknout kroky ke zjištění příčiny a přijmout nápravné opatření. Jestliže opatření přijaté odpovědnou osobou není účinné, je třeba poradit se s veterinárním lékařem a v případě potřeby vyhledat odbornou radu.

Zjistí-li se, že příčinou je faktor, u něhož není nezbytné nebo možné provést okamžitou nápravu, je třeba tento faktor napravit po vyskladnění ustájovacích prostorů nebo v každém případě do 12 měsíců.

3. Poraněná, nemocná nebo stresovaná zvířata musí být neprodleně ošetřena a v případě potřeby oddělena a umístěna do prostorů vhodných pro tento účel nebo usmrcena v souladu s článkem 22.

Článek 6

Kožešinová zvířata chovaná pro hospodářské účely nesmí být používána k dosažení jiných cílů, včetně veřejných vystoupení či předvádění, pokud by takové použití pravděpodobně poškodilo jejich zdravý stav a pohodu.

OHRADY, BUDOVI A VYBAVENÍ

Článek 7

1. Při plánování výstavby nových ohrad nebo prostorů pro ustájení nebo vybavení nebo

při úpravách stávajících ohrad, prostorů pro ustájení nebo vybavení je třeba využít odborné poradenství s ohledem na aspekty týkající se otázek zdraví a pohody zvířat.

2. Nové metody chovu a nové návrhy vybavení nebo ustájení pro kožešinová zvířata by měla být komplexně testována z hlediska zdraví a pohody zvířat, a po provedení testů by neměla být komerčně používána, pokud nejsou shledána vyhovujícími v souladu s postupem stanoveným příslušným orgánem.

Článek 8

Při plánování výstavby nového ustájení pro kožešinových zvířat je nutné zvolit vhodné místo s ohledem na rizikové faktory vnějšího prostředí jako jsou hluk, vibrace a znečištění ovzduší, jakož i vybavení k uspokojování specifických potřeb jednotlivých druhů zvířat na vybavení prostředí, jako např. voda na plavání u určitých druhů zvířat.

Pokud je to vhodné, je třeba využít přirozených vlastností terénu k zajištění úkrytu před nepříznivými klimatickými podmínkami.

Článek 9

1. Zvířatům musí být poskytnuto prostředí, které zohledňuje jejich biologické charakteristiky získané na základě poznatků a zkušeností z přírody a z farmového chovu.

2. Návrh, konstrukce a údržba ohrad, budov a vybavení pro kožešinová zvířata musí být takové, aby poskytovaly ochranu před nepříznivými klimatickými podmínkami, umožňovaly splnění biologických potřeb, včetně vykazování určitých projevů chování, zachování dobrých hygienických podmínek, a aby omezovaly rizika onemocnění a poruch projevujících se změnami chování, traumatická poranění zvířat nebo poranění způsobených si zvířaty navzájem a respektovaly bezpečnostní podmínky nezbytné pro předcházení požáru a požární ochranu. Je třeba vyloučit ostré hrany a výstupky. Pokud jsou zvířata chována v klecích, tyto klece musí mít otvory dostatečně velké k tomu, aby bylo možno kožešinová zvířata bez obtíží vyjímat.

3. Ohrady a budovy musí být navrženy a zkonstruovány tak, aby se snížilo na minimum vniknutí krys (potkanů), myší a ptáků.

4. Návrh, konstrukce a údržba ohrad, budov a vybavení pro kožešinová zvířata musí umožňovat bez obtíží provést důkladnou kontrolu zvířat.

5. Návrh, konstrukce a údržba ohrad a prostorů pro ustájení kožešinových zvířat musí neustále umožňovat, v souladu s potřebami jednotlivých druhů, dostatečný prostor k tomu, aby zvířata mohla provádět normální pohyby, pečovat o povrch těla, bez obtíží uléhat, odpočívat, zaujímat polohy pro spánek, protahovat si končetiny, a vstávat.

Ty druhy zvířat, u nichž jsou normální součástí pohybu nebo reakcí na vyrušení skoky, a ty druhy zvířat, které se při normálním zkoumání okolí stavějí na pánevní končetiny, musí mít vždy pro tyto pohyby dostatek prostoru, s výjimkou doby, kdy jsou na ploše vyhrazené zejména pro spánek.

Pokud je to součástí normálního chování druhu a zvyšuje to pohodu jedinců, musí mít zvířata možnost vidět na ostatní příslušníky svého druhu, zkoumat své sociální prostředí a projevovat chování související s udržováním sociální struktury.

6. Podlahy musí být řádně odvodněny, aby bylo možno snadno odstraňovat výkaly a rozlitou vodu a aby se zároveň předešlo nepohodlí, stresům nebo traumatizujícím poraněním zvířat. Materiály použité na podlahách musí být vhodné pro konkrétní druh. V případě použití perforovaných podlah musí být tyto podlahy vhodné pro příslušný druh, jakož i pro velikost, věk a hmotnost ustájených zvířat, a musí tvořit pevný, rovný a stabilní povrch.

7. K dispozici by mělo být zařízení pro náležitou manipulaci s vyšetřovanými, ošetřovanými nebo testovanými zvířaty.

8. K dispozici by měl být vhodný ustájovací prostor pro oddělení zvířat, a v případě potřeby pro jejich izolaci tak, aby nemocná nebo poraněná zvířata mohla být pečlivě vyšetřena a ošetřena.

9. Každé zvíře musí mít k dispozici prostor, kde se může řádně ukrýt před člověkem nebo před zvířaty z jiných klecí nebo kotců.

10. Místo, kde se provádí kožkování, musí být umístěno dostatečně daleko od ohrad používaných pro ostatní zvířata, aby tato zvířata nebyla rušena.

Článek 10

K dispozici a v provozuschopném stavu musí být vybavení pro usmrcování zvířat metodami, které jsou pro příslušné druhy uvedeny v příloze F.

ŘÍZENÍ CHOVU

Článek 11

1. Prostor pro kožešinová zvířata by měl být vypočítán s ohledem na druhově specifické požadavky na prostředí, věk, pohlaví, živou hmotnost a biologické potřeby zvířat a měl by brát ohled na velikost skupiny. Je třeba předcházet nedostatku prostoru nebo jeho přeplňování, vedoucím k poruchám chování nebo jiným poruchám.

2. K dispozici by měl být vhodný materiál pro druhově specifické použití zvířaty a pro pohodlí zvířat.

Je třeba vyloučit nevybavené prostředí. Prostředí musí být vybaveno vhodnými podněty jako je např. materiál k zaměstnávání, např. sláma.

Článek 12

1. Zvířata musí být udržována v čistotě.

2. Ty části ustájovacího prostoru, s nimiž zvířata přicházejí do styku, musí být důkladně očištěny a v případě potřeby dezinfikovány, nejméně jednou ročně. V době, kdy je ustájovací prostor osazen zvířaty, musí být vnitřní povrchy a všechna zařízení udržovány v náležité čistotě.

3. Ohrady a budovy musí být udržovány tak, aby byl zdolán nebo zlikvidován výskyt parazitů, much, krys (potkanů) nebo myší.

Článek 13

1. Všechna zvířata musí mít každodenně přístup ke vhodnému, výživnému, hygienicky nezávadnému a vyrovnanému krmivu, a to pokud možno v pravidelnou dobu, a neustále přístup k odpovídajícímu množství kvalitní vody, aby bylo zachováno jejich zdraví a vitalita a aby byly splněny jejich druhově specifické biologické potřeby.

2. Rutinní nebo systematické používání léků jako náhrada za špatné hygienické podmínky nebo způsoby řízení chovu jsou nepřijatelné.

Žádnému zvířeti nesmí být podáno krmivo nebo tekutina takovým způsobem, který může vyvolat zbytečné utrpení nebo poranění, a žádné krmivo nebo tekutina nesmí obsahovat takové látky, které by mohly vyvolat zbytečné utrpení nebo poranění.

Zvířeti nesmí být podávány jiné látky než látky podávané pro léčebné nebo profylaktické účely, pokud nebylo prokázáno na základě vědeckých poznatků a získaných zkušeností, že tato látka nemá škodlivý účinek na zdraví nebo pohodu zvířat.

Článek 14

1. Ustájení pro kozešinová zvířata musí být udržována tak, aby teplota prostředí, rychlost proudění vzduchu, relativní vlhkost vzduchu, koncentrace toxických plynů a prašnost, jakož i ostatní atmosférické podmínky neměly nepříznivý vliv na zdraví a pohodu zvířat.

2. Vybavení na ukládání a manipulaci s chlévskou mrvou uvnitř nebo vně ustájovacího prostoru musí být řešena, udržována a provozována tak, zvířata nebyla vystavena zdraví škodlivým koncentracím plynů. Výkaly musí být dostatečně často odstraňovány, aby se předešlo jejich nepříznivému působení na zvířata.

3. Pokud zdraví zvířat závisí na systému umělého větrání, je třeba zajistit přívod čerstvého vzduchu pro případ selhání tohoto systému.

Článek 15

Zvířata nesmí být zbytečně vystavována neustálému nebo náhlému hluku. Ventilátory, krmné automaty a další vybavení musí být zkonstruovány, umístěny, obsluhovány a udržovány tak, aby způsobovaly co nejmenší hluk, jak přímo uvnitř ustájovacích prostor, tak nepřímo přenosem přes budovu samotného ustájovacího prostoru.

Článek 16

Zvířata musí být chráněna před přímým slunečním zářením a nesmějí být trvale držena při intenzivním osvětlení ani v úplné tmě. Je-li nezbytné použít umělé osvětlení, zdroje světla musí být instalovány tak, aby nezneklidňovaly zvířata a intenzita světla, ať už přirozeného nebo umělého, musí být dostačující k tomu, aby umožňovala normální chování daného druhu.

Článek 17

Všechna automatická nebo další mechanická vybavení, na nichž závisí zdraví a pohoda zvířat, musí být nejméně jedenkrát denně kontrolována. Je třeba zajistit, aby jakékoli závady systému větrání, které by mohly ohrozit zdraví nebo pohodu zvířat, byly zjištěny a neprodleně odstraněny. Pokud se zdá, že okamžitá náprava není možná, je třeba podniknout vhodná opatření k tomu, aby až do odstranění závady byly zajištěno zdraví a pohoda zvířat.

Článek 18

Mláďata musí být odstavena ve věku, kdy je to nejpříhodnější pro pohodu matky a mláďat.

Článek 19

1. Pokud zvířata musí být chytána nebo přemísťována, je třeba pokud možno se vyvarovat rozrušení nebo jiné formy strádání zvířat, s nimiž se manipuluje, i zvířat ostatních. Je třeba přijmout veškerá přiměřená opatření k tomu, aby se zabránilo úniku zvířat.
2. Uprchlá zvířata by měla být bezbolestně chycena. Pokud jsou používány pasti, musí být nejméně dvakrát denně kontrolovány.

Článek 20

Elektrické šoky nesmí být používány za účely jinými než je veterinární diagnostika, a to pouze tehdy, pokud není k dispozici žádná jiná metoda. Za takových výjimečných okolností musí být provedeny pod přísným veterinárním dohledem.

ZMĚNY FENOTYPU A/NEBO GENOTYPU

Článek 21

1. Chov a chovné programy, které způsobují nebo s největší pravděpodobností způsobí utrpení nebo poškození kterémukoli zvířeti, se nesmí používat. Zejména zvířata s genotypem pozměněným pro produkční účely, nesmí být držena v podmínkách komerčních chovů, pokud nebylo vědeckými studiemi pohody zvířat prokázáno, že zvířata mohou být držena v takových podmínkách, aniž by to mělo škodlivý účinek na jejich zdraví nebo pohodu. Silně bojácná zvířata nesmí být zařazována do chovného stáda.
2. Chovné programy by měly věnovat přinejmenším stejnou pozornost kritériím přispívajícím ke zlepšení pohody zvířat, včetně jejich zdraví, jako produkčním kritériím. Proto je třeba podpořit ochranu nebo vývoj plemen nebo linií zvířat, které by omezily či zmenšily problémy pohody zvířat.

USMRCOVÁNÍ

Článek 22

1. Usmrcení musí být provedeno bez vyvolání nepřiměřené bolesti, rozrušení nebo jiných forem strádání osobou obeznámenou s metodami usmrcování.

Zvolená metoda buď:

- a) způsobí okamžitou ztrátu vědomí a smrt, nebo
- b) rychle vyvolá hlubokou celkovou anestézii vedoucí ke smrti
- c) vyvolá smrt zvířete v anestézii nebo zvířete účinně omráčeného bez jakéhokoli nepříznivého vlivu na zvíře.

V příloze F jsou uvedeny zásadní metody, které mohou při správném provedení plnit tyto požadavky a které by měly být používány, pokud to povolují národní zákony a pokud jsou s těmito zákony v souladu.

2. Osoba odpovědná za usmrcení musí zajistit, aby u všech zvířat byly splněny požadavky uvedené v odstavci 1 výše, a přesvědčit se, že nastala smrt zvířete před tím, než se přikročí k dalším úkonům.

3. Usmrcování se musí provádět tak, aby ostatní zvířata byla co nejméně rušena.

VÝZKUM

Článek 23

1. Pokud smluvní strany chtějí na svém území podporovat chov kožešinových zvířat v souladu s ustanoveními tohoto Doporučení, je třeba, aby se zavázaly u těch druhů kožešinových zvířat chovaných na svém území, provádět výzkum zaměřený na:

- a) biologii a pohodu těchto zvířat, včetně jejich zdraví;
- b) vývoj systémů chovu, včetně skupinového ustájení, které povedou ke zlepšení pohody těchto zvířat, včetně jejich zdraví;
- c) humánní metody usmrcování těchto zvířat.

Tyto studie musí zahrnovat potřebu přiměřené volnosti pohybu a příležitosti k pozorování ostatních zvířat a okolního prostředí, šplhání, přístupu k vodě pro účely termoregulace a plavání, úkrytu, hrabání v zemi, skákání, chůzi na pevné podložce a další projevy teritoriálního, sociálního a průzkumného chování a další metody obohacování životního prostředí.

2. Při navrhování, konstrukci nebo rekonstrukci ustájení pro zvířata je třeba vyvíjet snahy vedoucí k vývoji a k používání systémů, které ve světle dostupných vědeckých poznatků odpovídají biologickým potřebám zvířat, včetně potřeby projevovat určité chování.

4. Takové systémy musí snížit riziko onemocnění a poranění na minimum a zajistit stimulační prostředí umožňující zvířeti plnit své biologické potřeby, které lze vyvodit ze studií zvířat v podmínkách volné přírody a farmových chovů.

Článek 24

Stálý výbor bude jednou ročně informován o programu a výsledcích výzkumu a o opatřeních přijatých ke zlepšení podmínek chovu a ke kontrole produkce.

DOPLŇKOVÁ USTANOVENÍ

Článek 25

Toto doporučení bude revidováno do 5 let po nabytí platnosti. Bude doplněno přílohami obsahujícími zvláštní ustanovení pro jiné druhy zvířat, jakmile budou dostupné vědecké poznatky.

PŘÍLOHA A: ZVLÁŠTNÍ USTANOVENÍ PRO NORKY (*Mustela vison*)

1. K dispozici musí být budník z tepelně izolačního a zdravotně nezávadného materiálu s dostatečně velkou podlahovou plochou. Otvor budníku musí být navržen tak, aby umožňoval ponechat nově narozená mláďata v budníku, zatímco ostatním zvířatům dovolil snadný přístup. Je třeba zajistit pravidelný přísun vhodného steliva a materiálu k zaměstnávání zvířat, jako je např. sláma, a jeho přiměřenost musí být kontrolována, zejména během období porodů a v zimním období.
2. Nedospělá zvířata nesmí být držena izolovaně. Stablních vztahů je možné nejspíše dosáhnout ve skupinách společně odchovaných zvířat. Velikosti skupin a hustota osazení těchto zvířat musí být takové, aby umožňovaly jejich klidné soužití. Mláďata musí být odstavena ve věku, kdy je to nejprůhodnější pro pohodu matky a mláďat, ne však dříve než ve věku osmi týdnů. Pouze za výjimečných okolností, kdy je ohrožena pohoda matky nebo mláďat, může být odstav proveden dříve. Odstavená mláďata by neměla být ponechána v blízkosti své matky.
3. Pokud se u farmově chovaného norka objeví významná míra stereotypií nebo sebepoškozování, je třeba vhodně změnit systém ustájení nebo řízení chovu tak, aby se zlepšila pohoda zvířat. Jsou-li tato opatření nedostatečná, měla by být dočasně pozastavena produkce.
4. Pokud jsou chovná zvířata umístována do párů nebo za výjimečných okolností, pokud jsou dospělá zvířata umístěna ve stejném ustájení, je třeba provádět dostatečný dohled.
5. Pokud jsou zvířata chována v klecích, tyto klece by měly být umístěny v dostatečné výšce a plocha pod nimi by měla být pokryta pískem, šterkem, škvárou nebo jiným vhodným materiálem, aby bylo možné snadno odstraňovat výkaly.

Klece nesmí být umístěny nad sebou.

6. Pokud jsou zvířata chována v klecích, výška těchto klecí musí zvířatům umožňovat stavět se na pánevní končetiny.

7. Minimální prostor pro norky

Volná plocha (cm²)¹
(kromě budníků)

Jednotlivé dospělé zvíře 2550

Jednotlivé dospělé zvíře s mláďaty 2550

Mláďata po odstavu, maximálně pro 2 zvířata 2550²

¹ Každý prostor pro ustájení musí mít šířku nejméně 30 cm, kromě budníku. Každé ustájení musí mít délku nejméně 70 cm, kromě budníku.

² Pro třetí a každé další zvíře musí být k dispozici dalších 850 cm².

Minimální výška jakéhokoli prostoru pro ustájení musí být 45 cm.

Výše uvedené rozměry se vztahují na nové systémy nebo na případy nahrazení stávajících systémů.

Všechny systémy s klecemi s volnou plochou menší než 1600 cm² nebo s výškou nižší než 35 cm musí být nahrazeny do 31. prosince 2001.

Systémy s klecemi s volnou plochou větší než 1600 cm² a výškou vyšší než 35 cm musí být do 31. prosince 2010 nahrazeny systémy, které splňují minimálně výše uvedené rozměry.

8. Při navrhování nových ustájení je třeba vzít v úvahu možnost úprav, které by umožnily obohacení prostředí.

9. Při navrhování, konstrukci nebo rekonstrukci ustájení pro zvířata je třeba usilovat o vývoj a používání systémů, které jsou ve světle dostupných vědeckých poznatků vhodné pro plnění biologických potřeb zvířat.

Je třeba provádět výzkum, který povede ke stanovení norem a k vývoji systémů ustájení minimalizujících rizika onemocnění a poranění a zajišťujících stimulační prostředí, které zvířatům umožní uspokojovat své biologické potřeby, jež lze vyvodit ze studií zvířat ve volné přírodě a ve farmových chovech. Takové systémy musí zahrnovat potřebu přiměřené volnosti pohybu a příležitosti k pozorování ostatních zvířat a okolí, šplhání, přístupu k vodě pro účely termoregulace a plavání a dalšímu sociálnímu a průzkumnému chování. Je třeba vzít v úvahu systémy sdílených prostorů včetně tunelů a vyjímatelných stěn mezi klecemi. Dále je třeba provádět výzkum, který pomůže omezit strach zvířat z člověka, abnormální chování a stres zvířat.

PŘÍLOHA B: ZVLÁŠTNÍ USTANOVENÍ PRO TCHOŘE A FRETKY (*Mustela putorius*)

1. K dispozici musí být budník z tepelně izolačního a zdravotně nezávadného materiálu s dostatečně velkou podlahovou plochou. Otvor budníku musí být navržen tak, aby umožňoval ponechat nově narozená mláďata v budníku, zatímco ostatním zvířatům dovolil snadný přístup. Je třeba zajistit pravidelný přísun vhodného steliva a materiálu k zaměstnávání, jako je např. sláma, a jeho přiměřenost musí být kontrolována, zejména během období porodů a v zimním období.
2. Nedospělá zvířata nesmí být držena izolovaně. Stabilních vztahů je možné nejspíše dosáhnout ve skupinách společně odchovaných zvířat. Velikosti skupin a hustota osazení těchto zvířat musí být takové, aby umožňovaly jejich klidné soužití. Odstavená mláďata nesmí být ponechána v blízkosti své matky.
3. Pokud jsou chovná zvířata umísťována do párů, nebo pokud jsou, za výjimečných okolností, dospělá zvířata umístěna ve stejném ustájení, je třeba provádět dostatečný dohled.
4. Pokud jsou zvířata chována v klecích, tyto klece by měly být umístěny v dostatečné výšce a plocha pod nimi by měla být pokryta pískem, šterkem, škvárou nebo jiným vhodným materiálem, aby bylo možné snadno odstraňovat výkaly.

Klece nesmí být umístěny nad sebou.

5. Pokud jsou zvířata chována v klecích, výška těchto klecí musí zvířatům umožňovat stavět se na pánevní končetiny.

6. Minimální prostor pro tchoře

Volná plocha (cm²)³
(kromě budníků)

Jednotlivé dospělé zvíře 2550

Jednotlivé dospělé zvíře s mláďaty 2550

Mláďata po odstavu, maximálně pro 2 zvířata 2550⁴

³ Každý prostor pro ustájení musí mít šířku nejméně 30 cm, kromě budníku. Každé ustájení musí mít délku nejméně 70 cm, kromě budníku.

⁴ Pro třetí a každé další zvíře musí být k dispozici dalších 850 cm².

Minimální výška jakéhokoli prostoru pro ustájení musí být 45 cm.

Výše uvedené rozměry se vztahují na nové systémy nebo na případy nahrazení stávajících systémů.

Všechny systémy s klecemi s volnou plochou menší než 1600 cm² nebo s výškou nižší než 35 cm musí být nahrazeny do 31. prosince 2001.

Systémy s klecemi s volnou plochou větší než 1600 cm² a výškou vyšší než 35 cm musí být do 31. prosince 2010 nahrazeny systémy, které splňují minimálně výše uvedené rozměry.

7. Při navrhování nových ustájení je třeba vzít v úvahu možnost úprav, které by umožnily obohacení prostředí.

8. Při navrhování, konstrukci nebo rekonstrukci ustájení pro zvířata je třeba usilovat o vývoj a používání systémů, které jsou ve světle dostupných vědeckých poznatků vhodné pro plnění biologických potřeb zvířat.

Je třeba provádět výzkum, který povede ke stanovení norem a k vývoji systémů ustájení minimalizujících rizika onemocnění a poranění a zajišťujících stimulační prostředí, které zvířatům umožní uspokojovat své biologické potřeby, jež lze vyvodit ze studií zvířat ve volné přírodě a ve farmových chovech. Takové systémy musí zahrnovat potřebu přiměřené volnosti pohybu a příležitosti k pozorování ostatních zvířat a okolí, šplhání, přístup k vodě pro účely termoregulace a dalšího sociálního a průzkumného chování. Je třeba vzít v úvahu systémy sdílených prostorů včetně tunelů a vyjímatelných stěn mezi klecemi. Dále je třeba provádět výzkum, který pomůže omezit strach zvířat z člověka, abnormální chování a stres zvířat.

PŘÍLOHA C: ZVLÁŠTNÍ USTANOVENÍ PRO LIŠKY (*Vulpes vulpes* a *Alopex lagopus*)

1. Vzhledem k tomu, že v současné době komerčně používané systémy chovu nesplňují všechny biologické potřeby lišek, musí být tyto systémy co nejdříve nahrazeny novými systémy, které jsou lépe přizpůsobeny biologickým charakteristikám lišek. Do doby, než budou k dispozici chovatelské systémy vyhovující podmínkám uvedeným dále v odstavci 14, musí být stávající systémy zdokonaleny tak, aby byly v souladu s požadavky v odstavcích 2-13 níže.
2. Prostředí bude obohaceno o předměty, které poskytují vhodné podněty k hryznání, a další materiály k zaměstnávání zvířete.
3. Zvířata musí být od narození navykána na kontakt s člověkem.
4. Zvířata musí být chována tak, aby jejich drápy byly v dobrém stavu.
5. Pokud jsou z chovných zvířat tvořeny páry nebo, za výjimečných okolností, pokud jsou dospělá zvířata umístěna do společného ustájení, je třeba zabezpečit dostatečný dohled. Podřízené samice by neměly být umístěny do klecí sousedících s klecemi dominantních samic.
6. Pokud dojde k významnému výskytu požíráání mlád'at (infanticidy), farmový produkční systém musí být odpovídajícím způsobem změněn, například změnou podmínek ustájení pro chovné lišky nebo změnou genetických linií. Pokud jsou tato opatření nedostatečná, je třeba dočasně zastavit produkci.
7. Samice musí mít možnost ukryt se před člověkem a před zvířaty v jiných klecích nebo ohradách. Dále musí mít možnost odpočívat a pozorovat své okolí. Každé odstavené zvíře musí mít k dispozici:
  - a) izolovaný prostor;
  - b) buď vyvýšenou plošinu nebo budník se stříškou, na níž zvíře může odpočívat a pozorovat dvířka klece nebo vstup do ohrady.
8. U lišek druhu **Vulpes vulpes** tento izolovaný prostor musí mít pevné stěny.
9. Březí lišky a lišky s mlád'aty musí mít budník, který bude rozdělen na vstupní prostor, dostatečně velký, aby skryl vchod do hlavního prostoru, a hlavní prostor vybavený dostatečným odtokem výkalů a vhodným tepelně izolačním materiálem.
10. Odstavená mlád'ata by neměla být ponechána v blízkosti své matky.
11. Pokud jsou zvířata chována v klecích, klece by měly být umístěny v dostatečné výšce, která by umožňovala snadné odstraňování výkalů, a plochy pod klecemi by měly být pokryty pískem, štěrkem, škvárou nebo jiným vhodným materiálem, který pohlcuje tekutý odpad a přitom umožňuje snadné odstraňování výkalů.

Klece nesmí být umístěny nad sebou.

12. Je třeba vyvarovat se rutinního používání chytacích krčních kleští pro chytání lišek.

13. Minimální prostor pro lišky

Volná plocha (m²)⁵

Jednotlivé dospělé zvíře 0,8

Jednotlivé dospělé zvíře s mláďaty 2,0

Mláďata po odstavu, pro maximálně 2 zvířata, 1,2⁶

Minimální výška jakéhokoli prostoru pro ustájení musí být 70 cm.

Výše uvedené rozměry se vztahují na nové systémy nebo na případy nahrazení stávajících systémů. Všechna ustájení musí splňovat přinejmenším tyto rozměry do 31. prosince 2010.

Je třeba vzít v úvahu zvyšování výšky klecí za účelem zlepšení pohody lišek.

14. Při navrhování, konstrukci nebo rekonstrukci ustájení pro zvířata je třeba usilovat o vývoj a používání systémů, které jsou ve světle dostupných vědeckých poznatků vhodné pro plnění biologických potřeb zvířat.

Je třeba provádět výzkum, který povede ke stanovení norem a vývoji systémů ustájení minimalizujících rizika onemocnění a poranění a zajišťujících stimulační prostředí, které zvířatům umožní uspokojovat své biologické potřeby, jež lze vyvodit ze studií zvířat ve volné přírodě a ve farmových chovech. Takové systémy musí zahrnovat potřebu přiměřené volnosti pohybu a příležitost k pozorování ostatních zvířat a lidí, termoregulace, šplhání, skrývání, hrabání, skákání a dalšího průzkumného, teritoriálního a sociálního chování. Je třeba vzít v úvahu systémy sdílených prostorů včetně tunelů a vyjímatelných stěn mezi klecemi. Dále je třeba provádět výzkum, který pomůže omezit strach zvířat z člověka, abnormální chování a stres zvířat.

⁶ Každému třetímu nebo dalšímu zvířeti musí být poskytnuto dalších 0,5m².

PŘÍLOHA D: ZVLÁŠTNÍ USTANOVENÍ PRO NUTRIE (*Myocastor coypus*)

1. Prostředí musí být vybaveno vhodnými podněty, jako jsou např. možnosti pro sociální kontakt, předměty k ohryzu, materiál k zaměstnávání zvířat a předměty jako např. průlezy a úkryty a vhodné zařízení k plavání.

2. Nutrie musí být chovány ve skupinách.

12. Konstrukce kotců a výběhů musí zvířatům umožňovat vidět a cítit ostatní zvířata. K dispozici musí být pevná plocha k pohybu.

4. K dispozici musí být budník se slámou nebo jiným vhodným termoizolačním a zdravotně nezávadným materiálem. Rozměry budníku musí být takové, aby všechna zvířata v jedné ohradě mohla současně ležet a aby mohla být v budníku udržena jejich tělesná teplota. Budník musí mít dvě komory a dva východy. Krátce po porodu může nastat potřeba oddělit ostatní zvířata ve skupině od samice a jejího vrhu, aby se předešlo poraněním, které by tato samice mohla způsobit ostatním zvířatům.

5. Minimální prostor pro nutrie

Volná plocha (m²) ⁷
(kromě vodních nádrží pro plavání)

Jednotlivé dospělé zvíře 1,0

Jednotlivé dospělé zvíře s mláďaty 2,0

Mláďata po odstavu 0,5

Minimální velikost kotce musí být 2,0 m².

Výše uvedené rozměry se vztahují na nové kotce nebo na případy nahrazení stávajících kotců. Všechny kotce musí splňovat přinejmenším tyto rozměry do 31. prosince 2010.

6. Při navrhování, konstrukci nebo rekonstrukci ustájení pro zvířata je třeba usilovat o vývoj a používání systémů, které jsou ve světle dostupných vědeckých poznatků vhodné pro plnění biologických potřeb zvířat.

Je třeba provádět výzkum, který povede ke stanovení norem a vývoji systémů ustájení minimalizujících rizika onemocnění a poranění a zajišťujících stimulační prostředí, které zvířatům umožní uspokojovat své biologické potřeby, jež lze vyvodit ze studií zvířat ve volné přírodě a ve farmových chovech. Takové systémy musí zahrnovat potřebu přiměřené volnosti pohybu a příležitost k pozorování ostatních zvířat a okolí, termoregulace, hrabání a dalšího sociálního a průzkumného chování. Dále je třeba provádět výzkum, který pomůže omezit strach zvířat z člověka, abnormální chování a stres zvířat.

⁷ 70% plochy musí tvořit pevná plocha.

PŘÍLOHA E: ZVLÁŠTNÍ USTANOVENÍ PRO ČINČILY (*Chinchilla chinchilla*, *Chinchilla brevicaudata* a *Chinchilla lanigera*)

1. Prostředí musí být vybaveno vhodnými podněty, jako je např. materiál k zaměstnávání zvířat a předměty jako např. průlezy a úkryty.
2. Zvířata musí mít k dispozici vhodný předmět k ohryzu.
3. Zvířata musí mít nejméně jedenkrát denně přístup k pískové lázni.
4. Po odstavu mláďat je třeba zajistit vhodné plošiny podporující pohybovou aktivitu.
5. Zvířata musí mít přístup k odpovídajícímu izolovanému prostoru, kde mohou odpočívat a skrývat se.
6. Je třeba zajistit vhodnou podestýlku.
7. Nejméně 25% podlahy ustájení by měla tvořit pevná plocha.
8. Individuální ustájení by mělo být výjimkou, jelikož se jedná o sociální zvířata. Skupiny mladých jedinců, po odstavení do dosažení pohlavní dospělosti, by měly být tvořeny nejlépe jedinci ze stejného vrhu.
9. Aby se předešlo nadměrným ztrátám srsti, je třeba věnovat zvláštní péči manipulaci s činčilami. Doporučuje se držet činčilu palcem a ukazováčkem u kořene ocasu a současně druhou rukou podírat hrud' a hrudní končetiny zvířete. Živým zvířatům nesmí být vytrhávána srst.

10. Pokyny pro minimální prostor pro nutrie

Volná plocha (m²) ⁸

Dospělá zvířata, maximálně do dvou jedinců 0,5

Jednotlivé dospělé zvíře s mláďaty 0,5

Mláďata po odstavu 0,3 ⁹

Minimální výška ustájení by měla být 100 cm.

Výše uvedené rozměry by se měly vzít v úvahu především při konstrukci nového ustájení nebo v případech nahrazení stávajícího ustájení.

11. Při navrhování, konstrukci nebo rekonstrukci ustájení pro zvířata je třeba usilovat o vývoj a používání systémů, které jsou ve světle dostupných vědeckých poznatků vhodné pro plnění biologických potřeb zvířat.
Je třeba provádět výzkum, který povede ke stanovení norem a vývoji systémů ustájení minimalizujících rizika onemocnění a poranění a zajišťujících stimulační prostředí, které zvířatům umožní uspokojovat své biologické potřeby, jež lze vyvodit ze studií zvířat ve volné přírodě a ve farmových chovech. Takové systémy musí zahrnovat potřebu přiměřené volnosti

pohybu a příležitost k pozorování ostatních zvířat a okolí, šplhání, termoregulace, skákání a dalšího sociálního a průzkumného chování.

⁸ Každý prostor pro ustájení musí mít šířku nejméně 50 cm. Každé ustájení musí mít délku nejméně 60 cm.

⁹ Pro každé další zvíře musí být k dispozici další prostor o rozloze 0,16 m².

PŘÍLOHA F: METODY USMRCOVÁNÍ KOŽEŠINOVÝCH ZVÍŘAT

I. Fyzikální metody

Usmrcení elektrickým proudem

Musí být použita taková metoda usmrcení elektrickým proudem, která vede k okamžité ztrátě vědomí a zástavě srdce. U lišek, u nichž je elektrody třeba aplikovat do tlamy a řitního otvoru, musí být elektrický proud o průměrné hodnotě 0,3 A aplikován po dobu nejméně 3 sekund. Elektrický usmrcovací přístroj musí být vybaven zařízením, které ukazuje hodnotu elektrického proudu a na které obsluha tohoto přístroje dobře vidí.

Projektily pronikající do mozku

Zvířata mohou být usmrcena projektilem, který pronikne do mozkové kůry. Pokud je použita metoda s upoutaným projektilem, ihned po použití přístroje je třeba provést vykvrvení zvířete.

II. Inhalační metody

Komora, v níž jsou zvířata vystavena plynu (směsi plynů) je navržena, konstruována a udržována tak, aby se zamezilo poranění zvířat a aby bylo možné zvířata pozorovat.

Plyn musí vyvolat hluboké celkové znecitlivění a poté musí způsobit jistou smrt.

Zvířata musí zůstat v komoře do té doby, než nastane smrt.

S výjimkou níže uvedených případů, musí být použit pouze plyn nebo směs plynů, které při použití nezpůsobují dušnost nebo dýchací potíže. Averzivní plyn nebo směs plynů by neměly být používány.

Oxid uhelnatý

Zvířata musí být do komory umístěna až poté, kdy koncentrace oxidu uhelnatého v komoře dosáhne nejméně 1% objemu, přičemž oxid uhelnatý je dodáván nejlépe z tlakové nádoby obsahující 100% oxid uhelnatý.

Plyn produkovaný benzínovým motorem, který byl speciálně upraven pro tyto účely, může být použit za předpokladu, že tento plyn:

- byl náležitě ochlazen (např. průchodem plynu vodou),
- byl dostatečně přefiltrován (např. přes kovový filtr) a
- neobsahuje dráždivé plyny nebo materiály,

a tento systém je majitelem otestován před usmrcením každé šarže zvířat.

Oxid uhličitý

Oxid uhličitý může být použit pro usmrcování kunovitých a činčil, pokud nejsou k dispozici méně averzivní plyny nebo směsi plynů se stejným účinkem.

Zvířata musí být umístěna do komory až poté, kdy vzduch v komoře obsahuje nejvyšší možnou koncentraci oxidu uhličitého dodávaného ze zdroje 100% oxidu uhličitého.

Chloroform

Chloroform může být použit k usmrcování činčil.

Zvířata musí být umístěna do komory až poté, kdy komora obsahuje směs vzduchu dostatečně nasycenou chloroformem, aby se zamezilo udušení zvířat.

III. Injekční metody

Smrtelné injekce

K usmrcování především kunovitých a lišek je možné použít roztok pentobarbitalu sodného (200mg/ml) nebo jakéhokoli jiného anestetika, u něhož jsou prokázány podobné účinky, s výjimkou chloralhydrátu.

Myorelaxanty mohou být použity pouze poté, co bylo vyvoláno znecitlivění.